

Vladimir Pfeifer

Z očesnim kirurgom, Prekmurcem, prim. mag. Vladimирjem Pfeiferjem o boleznih in okvarah oči ter o tem, kako ohranjamo vid

Očesne operacije? Podobno je kot v letalstvu

Damijana Žišt

Skolegi ste lani opravili očesno operacijo, ki je bila prva takšna v Sloveniji, tudi v svetu je zelo malo kirurgov, ki to operacijo izvajajo. Pacient je bil prej praktično slep, imel je že dve transplantaciji roženice, obakrat se je zgodila zavrnitev transplantata.

Operacijo smo izvedli v očesni kliniki v UKC Ljubljana. Opravljamo skoraj vsakodnevne posege, ki ljudem povrnejo vid. Na primer nekdo ima na očesu tako gosto sivo mreno, da zaradi tega ne vidi več in je na oko praktično slep. Zato mu mreno odstranimo, v oko se vstavi umetna leča in pacientu se povrne vid. To so standardni posegi, že dolga leta dajejo dobre rezultate. Pa pacient, o katerem me spračujete? Poškodoval se je z apnom in je bil na obe očesi legalno slep. Zato smo naredili prvo implantacijo umetne roženice v Sloveniji oziroma mu vstavili bostonsko keratoprotezo. Operacijo sva opravila s kolegico Aljo Črnej, ki se je štiri leta po specializaciji izobraževala v Angliji in Ameriki in je svoje znanje o bostonski keratoprotezi prenesla s šolanja na Harvardu. Pacienta spremljam že vrsto let. Najprej se je zdravil v Nemčiji, kjer so mu z operacijo najprej pomagali tako, da je sploh lahko odprl bolj poškodovano levo oko, prej ga zaradi poškodbe tudi odpreti ni bilo mogoče. Na tem očesu so mu čez eno leto presadili roženico. Nekaj časa po posegu je videl bolje, nato pa je nastala zavrnitev presadka, kar je pri takšnih poškodbah zelo pogost pojav, in vid je izginil. Operacija ni bila uspešna. Na UKC Ljubljana smo mu šestnajst let po poškodbi v to oko vstavili umetno roženico ali keratoprotezo in s pomočjo nje zdaj vidi. Imel je srečo, da sta bila očesna mrežnica in optični živec ohranjeni in da je imel tudi normalen očesni pritisk. Tako smo lahko vstavili keratoprotezo.

Tistemu, ki ni razvil vidne poti v možganih, ne moremo povrniti vida

Ali je mogoče povrniti vid nekemu, ki je slep?

Tistemu, ki ni razvil vidne poti v možganih, ne moremo povrniti vida. Lahko mu odpremo optično os tako, da pride svetloba v oko in do mrežnice. V tem primeru bo zaznaval svetlobo in temo, morda bo videl nekaj odstotkov, ostrega vida žal ne bo.

Kdaj se pri človeku razvije vid?

Vid se razvija od rojstva. Svetloba mora priti do mrežnice, kjer tvori ostro sliko na rumeni pegi. Ti dražljaji se potem prevajajo po vidni poti v center za vid. To dogajanje stimulira razvoj vida. Če je slika na mrežnici enega očesa nejasna, zamagljena, otrok to oko izklopi, ga ne uporablja in vidna pot se ne razvije, ker ni stimulusa. Enako bi bilo, če nekdo ne bi

premikal roke. Roka se ne bi normalno razvila, bila bi manjša in tanjša. Obstajajo različne teorije, do kdaj se vid razvija. Najnovejšje ugotovitve kažejo, da je vid mogoče izboljšati tudi po desetem letu starosti. Slabovidnost zdravimo tako, da zdravo oko pokrivamo, na primer za nekaj ur dnevno. S tem stimuliramo slabovidno oko. Tako ga prisilimo, da gleda oziroma da ga otrok uporablja. Seveda je treba prej

ustvariti pogoje, da svetloba na slabovidnem očesu pride do mrežnice in tam tvori čim bolj jasno sliko.

Ste priznani strokovnjak doma in v tujini, predavate, delate v UKC Ljubljana in imate svoj očesni center. Kakšna je razlika med zdravljenjem v vašem centru in v UKC Ljubljana?

uspešno predvidevam, kaj je pomembno in v katero smer se oftalmologija razvija. Glede na to se v osrčju odločamo o financiranju lastnega razvoja, torej izobraževanja in nabavi potrebnih, najnovejših aparatov. Trenutno je zelo napredovalo zdravljenje glavkoma. Mnogo pripomočkov je bilo razvitih za kirurško zdravljenje, treba jih je identificirati in se odločiti za najuspešnejše metode.

V UKC Ljubljana in drugem javnem sektorju se nameni premalo denarja za izobraževanje. Povedano drugače, imel bi premalo možnosti za kvalitetno izobraževanje, če bi bilo moje izobraževanje odvisno samo od ene ustanove. Izobraževanje v tujini je za naše pojme izredno drago. Sam veliko predavam v tujini, v Evropi in Ameriki, kjer učim mlajše kolege novih modifikiranih ali pa lastnih operativnih metod. Predavanja so običajno zelo dobro obiskana. Na teh konferencah se res lahko veliko naučimo, izvedemo veliko novega, to prinesemo

lezni ali okvare. Med posegom moraš biti ves čas popolnoma zbran. Tudi če se med posegom zgodi kaj nepričakovanega, moraš ostati zbran in fokusiran na svoje delo in se pravilno odzvati. Podobno je kot v letalstvu. Če tam storiš napako, je lahko usodno, tako je pri očesnih posegih in operacijah.

Vaša mama velja za pionirko operacije sive mreže. V Sloveniji je tudi pod okriljem svetovne zdravstvene organizacije (WHO) izkoreninila nevarno očesno bolezen trahom, ki je še danes razlog za slepoto v mnogih delih sveta. Gre za bolezen veznice in roženice. Ste ob mami začutili, da imate žilico za zdravljenje bolezni in okvar oči?

Drži, kar navajate. Njena zasluga je tudi, da je prva izolirala oziroma dokazala tako imenovani virus Apollo, ki je povzročil pandemijo akutnega hemoragičnega keratokonjunktivitisa, kar je bilo veliko odkritje. Mamu sem rad opazoval pri njenem delu, večkrat sem jo spremljal v bolnišnico, kjer je bila zaposlena, s tem sem živeli vse otroštvo in mi je bilo zelo blizu. Večkrat sem jo poslušal, kako razlaga, kaj se je dogajalo s pacienti in kako jih je zdravila.

Ste si torej od nekdaj želeli biti očesni zdravnik?

V bistvu ne vem. Vsak otrok si želi nekaj postati, ko bo odrasel, običajno pa potem izbere nekaj drugega. Verjetno pa je lažje, če lahko opazujemo svoje starše pri njihovem poklicu, ki se ti lahko tako zelo priljubi, da se še ti odločiš zanj.

Poznamo več bolezni oči. Začnimo s sivo mrežo. Kdaj se običajno pojavi, pri kom najpogosteje, kakšne so težave pacientov in kako se mrežo lahko odpravi? Jo je mogoče trajno odpraviti?

S sivo mrežo se lahko rodi tudi novorojenček. Operiram dojenčke s sivo mrežo, stare že od dveh mesecev. Pomembno je, da se operacija opravi čim prej, da se dojenčku lahko normalno razvija vid. Če svetloba ne pride v oko, se ne more normalno razvijati otrokov vid, ker ne raste optični živec in se ne razvije bela možganska snov. Čim kasneje otroku operiramo sivo mrežo, slabše je zanj, saj se mu vid začne pozneje razvijati. Če je star sedem, deset ali dvanajst let, tudi operacija kaj dosti ne koristi, ker tak otrok zaradi mreže ni razvil vida. Tako tudi po operaciji ne bo videl dosti bolje.

Poznamo tudi sive mreže, ki nastanejo zaradi poškodb, drugih obolenj ali pa nastanejo zaradi starosti pacienta. Pri operaciji sive mreže lahko odpravimo anomalije, kot so kratko- in daljnovidnost, astigmatizem (optična napaka oziroma motnja očesa, pri kateri je vid zabrisan). In po takih operacijah pacient ne potrebuje očal. To so zelo uspešne operacije. Najprej pa je treba imeti dobro diagnostično opremo, izbrati moraš primerno očesno lečo. Pri operiranju imam privilegij, da uporabljam sistem, ki mi omogoča prenos podatkov neposredno iz diagnostičnih aparatov v operacijski mikroskop. Skozi okularje mikroskopa vidim podatke (kot jih na primer vidi voznik avtomobila, projiciranje na vetrobranskem steklu), ki mi omogočijo pravilno vstavitev in orientacijo ter centracijo umetne leče. To je zelo pomemben pripomoček, ki daje odličen rezultat, saj omogoči postavitev do ene stopinje natančno.

Kakšna očesna bolezen je glavkom? Je bolezen ozdravljiva?

Pri glavkoma se oži vidno polje, ker previsok ali premajhen očesni tlak preprečujeta zadostno prehrano mrežnice in vidnega živca. Zaradi tega vidno polje počasi propada, pacienti pa tega običajno sploh ne opazijo, dokler jih to res zelo ne moti pri vsakdanjem življenju. Glavkoma preprosto ne čutiš, ne boli. Po 40. letu bi morali opraviti obvezno kontrolo vida in očesnega pritiska, še posebno, če imajo družinski člani očesne bolezni ali okvare. Prnjok odkrijemo glavkom, uspešnejše je zdravljenje.

Boston keratoproteza presajena na prejemnika

Kakšen je recept za dober vid?

"Pomembno je, da v naše oko ne pride preveč nenadne močne svetlobe, na primer ponoči, če moramo na stranišče. Za oko je velik šok, ko je najprej v temi, nato pa prižgemo luč. Zato raje prižgemo slabšo luč ali tipamo v temi. Ko pa smo na primer dolgo pri računalniku, je dobro, da zavestno utripamo z vekami, da se oči, ki se med gledanjem v računalnik posušijo, znova navlažijo. Občasno je dobro pogledati skozi okno v zeleno naravo. Za ohranjanje vida je zelo pomembno spanje. Oko se mora spočiti."

Občasno je dobro pogledati skozi okno v zeleno naravo. Za ohranjanje vida je zelo pomembno veliko spanja

Foto: Robert Galen

domov in s tem znanjem pomagamo svojim bolnikom."

Kaj je vaša posebnost?

"Preden se lotim nekega posega, najprej premelem v glavi, nato vse natančno preučim in se zelo dobro pripravim; obe roki sta namreč enako spretni. Potem je treba zelo logično razmišljati, kaj so vzroki in kaj posledice neke bo-

"V UKC Ljubljana sem zaposlen šestdeset odstotkov svojega delovnega časa, štirideset odstotkov pa drugje. V svojem centru lahko sam odločam o nabavi aparatov, instrumentov, pripomočkov in o vpeljavi novih oblik zdravljenja, operativnih in konzervativnih. Budno spremljam razvoj okulistik v svetu in kar

Vladimir Pfeifer

Foto: Robert BALEN

Glavkom lahko zdravimo z zdravili ali operativnim posegom. Menim, da je glavkom kirurško obolenje, čeprav se ga pri nas v glavnem zdravi s kapljicami. V tujini se nameni ogromno denarja za razvoj minimalno invazivnih operativnih metod in pripomočkov za odpravo glavkoma. Ko pacienta zdravimo s kapljicami, si jih mora dajati dva- do trikrat na dan v oko celo življenje po odkritem glavkomu. V vsakdanjem življenju pa zaradi različnih situacij, bolezni, starosti, pozabljivosti, pacienti občasno pozabijo na terapijo, zato je vprailjivo, kako učinkovito je takšno zdravljenje. In že iz tega razloga se ne ve natančno, koliko kapljice sploh delujejo. Zaradi vsega tega bolj zagovarjam kirurški poseg, kapljice niso več potrebne ali pa v minimalnem obsegu. To je olajšanje za pacienta in tudi za družbo oziroma državo, ki v takšen primeru ne daje veliko denarja za zdravlila. Res je, da niso vsi operativni posegi iz različnih razlogov - uspešni, včasih je operacije treba ponoviti, vendar pacientovo zdravje ni več odvisno od dajanja zdravil v obliki kapljic.

Med očesnimi boleznimi je precej razširjena tudi bolezen makule oziroma rumene pege, za katero zbolijo tudi mnogi sladkorni bolniki. Kako se jo zdravi?

»Pri sladkornih bolnikih zaradi bolezni nastopijo spremembe na krvnih žilah mrežnice. Obstajajo že neka zdravlila, ki lahko spremembe na žilah mrežnice upočasnijo. Bistveno je, da takšni sladkorni bolniki uravnavajo krvni sladkor. Kot zapleti se lahko pojavijo tudi krvavitve v mrežnici ali diabetični makularni edem, ki se ga na različne načine zdravi. Včasih z laserjem, v zadnjem času pa se čedalje bolj uporablja terapija anti-VEGF (z zaviralci žilnega endotelnega ravnega faktorja), kar predstavlja velik napredek v medicini v zadnjih nekaj letih. Na enak način zdravimo vlažno obliko starostne makularne degeneracije, ki se najpogosteje pojavlja pri starejših ljudeh. Vzroki za nastanek bolezni makule so različni, lahko zaradi nepravilne prehrane, ki povzroči spremembo na žilah, in potem počasi nastanejo spremembe v rumeni pegi, ki jih lahko upočasnimo z zdravili anti-VEGF, ki jih injiciramo v oko. Zelo dobro se zdravlila obnesejo pri začetnih oblikah degeneracije makule oziroma rumene pege. Pri tej bolezni makule se v mrežnici nabira tekočina, lahko nastane tudi krvavitev. S temi zdravili se novonastale žile krčijo, zmanjša se tekočina oziroma se je ne tvori več. Zato se vidna ostrina izboljša. Tovrstno zdravljenje je pomagalo že mnogim ljudem. Toplo priporočam vsem, ki se jim je vid hitro poslabšal, da takoj obiščejo oftalmista in naj ne odlašajo s pregledom. Zdravniku morajo povedati, da se jim je vid naglo poslabšal in da nujno potrebujejo takojšnjo pomoč. Pri naglem poslabšanju vida je pregled nujen in ga morajo opraviti čim prej.

Majhnim otrokom moramo časovno omejiti uporabo telefonov ali tabličnih računalnikov

Pri nekaterih ljudeh odstopa steklovina ali tudi očesna mrežnica ...

»Odstop steklovine ni grozna stvar. Steklovina je pripeta na mrežnico. Če steklovina delno odstopi, ta vleče tudi mrežnico, na katero je še delno pripeta. To se izrazi v obliki bliskarja ali svetlobnih fenomenov. Zaradi teh nategov se mrežnica lahko tudi strga. Teda pravimo, da je nastala raztrganina mrežnice, ki se lahko v zgodnji fazi pozdravi z laserjem. Če pa raztrganina ni pravočasno odkrita in zdravljena, lahko vodi do odstopa mrežnice, kar se zdravi samo operativno. V primeru zgoraj opisanih znakov je pregled pri okuli-

stu nujen. Poškodbo mrežnice pacient opazi tako, da se mu v očesu nekaj zabliska ali pa da se mu pojavi naenkrat veliko motenj v steklovinski oziroma pred očesom. V takem primeru je treba takoj k zdravniku. Običajno nastane krvavitev očesnih žilic in je lahko zato del vidnega polja zamegljen. Pri odstopu mrežnice je nujen takojšnji poseg. Če je operacija opravljena pravočasno in ni bilo dodatnih zapletov, lahko ostane po operaciji vid neprizadet.

Ukvarjate se tudi z odpravo dioptrije za kratko- in daljnovidnost. Kaj se priporoča ljudem, ki imajo dioptrijo?

"Najenostavnejše je dioptrijo korigirati z očali. Očala pa imajo tudi nekaj slabosti, predvsem kar zadeva kvaliteto vida, lahko pa človeka očala tudi omejujejo in motijo. Boljše so kontaktne leče, a je uporaba bolj zapletena in včasih lahko privede do vnetij roženice. Trajno lahko dioptrijo odpravimo z operacijo. Za nižje dioptrije (do 5 ali 6 dioptrij) je pri ljudeh, starih med 40 in 45 let, primerna laserska odprava. Odprava višje dioptrije (nad 6) pa daje boljše rezultate z vgraditvijo fakične leče, kot je ICL ali Visian IOL. Pri starejših, starih od 45 do 50 let, je smiselna odprava dioptrije z zamenjavo očesne leče pacienta z umetno lečo in ne več operacija na roženici z laserjem."

Čedalje več ljudi veliko časa preživlja pri računalniku, že majhni otroci radi brskajo po tabličnih računalnikih, telefonih. Vse to slabo vpliva na naš vid. Kdaj se lahko začnejo težave z vidom zaradi uporabe teh naprav?

"Zadnje čase se opaža kar nekakšna epidemija kratkovidnosti v zahodnem svetu in tudi pri nas. Pred leti je bilo to veliko bolj opazno pri Japoncih, ki so zmanj po tem, da so veliko časa pri računalnikih in se dosti časa učijo. Danes pa imamo vsi telefone, na njih so majhne ekrane, zato vsi na telefone gledamo bolj od blizu. Oko se temu prilagodi oziroma akomodira in

počasi postanemo kratkovidni. Zato je zelo pomembno, da majhnim otrokom časovno omejeno igranje na telefonih ali tabličnih računalnikih. Otroke je treba vzpodbujati k igri v naravi. V Ameriki so že začeli uporabljati kapljice za preprečevanje poslabšanja kratkovidnosti."

Veliko ljudi se srečuje tudi s suhim očesno površino. Kako jim lahko pomagata?

"Ljudje s takimi težavami se morajo začeti pravočasno zdraviti, da ne nastane še večja škoda. Če nekoga reže in peče v očeh, če ima občutek tujka v očesu, mora k zdravniku, da mu ta lahko pomaga. Z različnimi preiskovalnimi aparati in testi je treba ugotoviti vzrok. Treba je ločiti med pomanjkanjem solz in vnetnim procesom. Za dokaz vnetnega procesa obstaja hit test. Šele ko se ugotovi vzrok, lahko takšno stanje uspešno zdravimo. Če gre samo za pomanjkanje solz, lahko le nadomestimo z umetnimi, najbolje brez konzervansov – monodoze, ali zamašitvijo solzevodov, da zmanjšamo odtok solz. Lahko uporabljamo tudi nozni stimulator, ki refleksno povzroči povečano solzenje, ali lasersko trapljo za povečano izločanje solz. Vnetje pa moramo zmanjšati ali eliminirati. Vnetje vek zdravimo s toaletno, kortikosteroidi, antibiotiki, očesnimi robčki z ekstrakti čajevca ali kapljicami ciklosporina. S pravilnim zdravljenjem lahko težave močno zmanjšamo ali celo odpravimo. Takšno zdravljenje je lahko tudi dolgotrajno in zahteva izredno sodelovanje pacienta, saj je treba vzpostaviti normalno očesno površino. Simptomi suhega očesa se pogosteje pojavijo pozimi, ko je zrak v prostorih bolj suh, ali če smo izpostavljeni vetru. Tem težavam so bolj podvržene ženske v menopavzi in starejši ljudje."

“
Verjetno je lažje,
če lahko opazuješ
svoje starše pri
njihovem poklicu,
ki se ti lahko tako zelo
priljubi, da se še ti
odločiš zanj

Vladimir Pfeifer
je športnik - jadralca,
smučar, golfist
in jahalec, pilot
motornega in jadralnega
letala. "Vse našteteto
držim, rad tudi
plavam, kolesarim, zelo
pomembno je biti
fizično aktiven.
Z družino skušamo
biti čim več v naravi,"
pravi.

VSAK DAN BOLJ NAPETO.

Irena in Rok sta končno našla zakonsko srečo. Toda je res naključje, da se na isti dan vrne dolgo pogrešana mati Vida? Kako bo to vplivalo na njuno mlado ljubezen? Bo njuna zaveznica ali sovražnica? Reka ljubezni, od ponedeljka do petka ob 20.00 na POP TV.

POP

NOVA SEZONA
REKA LJUBEZNI
PON-PET 20.00

Reka ljubezni